

УДК: 14 (575.3)

ДАВЛИЁРОВА С.Т.¹

**ДИГАРГУНСОЗИҲОИ ИҶТИМОӢ - ИҚТИСОДӢ
ВА ТАШАККУЛИ ХУДШИНОСИИ ХАЛҚИ ТОҶИК**

Ғояи худшиносии миллӣ имконият медиҳад, ки ҳаёти иҷтимоию иқтисодӣ ва сиёсии мардум баланд бардошта шавад. Худро шинохта натавониста ба дастовардҳои иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, ки ба баланд бардоштани сатҳи иқтисодию сиёсӣ имкониятҳо фароҳам меоваранд, ғайри имкон мебошад. Ҳамин аст, ки муаллиф дар мақола ба ташаккули худшиносии халқи тоҷик ва равшантар ба назар расидани он баъди соҳибистиклолии Тоҷикистон тавачҷуҳи амиқ равона намуда, таъкид менамояд, ки дар ин ҷода проблемаҳои зиёде низ ҳастанду баргараф намудани онҳо миллати моро ба дастовардҳои нав ба нав дар тамоми соҳа бурда мерасонад. Барои ташаккули худшиносии миллӣ аз ҳама дониш суд ҷустан мақсаднок доништа мешавад.

Калидвожаҳо: Худшиносӣ, ташаккул, халқи тоҷик, ҳаёти иҷтимоӣ, ҳаёти иқтисодӣ, маҳалгароӣ, ҷанги шаҳрвандӣ, дониш, бозори меҳнат, соҳибистиклолии Тоҷикистон, сулҳу ошӣ.

Истиклолият имконият медиҳад, ки халқи тоҷик ғояи худшиносии миллиро парчами замон карда, ба пояи баланди сиёсати давлатӣ барояд. Дигаргуниҳои иҷтимоӣ - иқтисодӣ ҷомеаи имрӯзаи тоҷикро ба ташаккули худшиносии миллӣ расонида тавонист, ки «вазъи иҷтимоӣ ва дастовардҳои худро дар радифи истиклолият, сулҳ, ваҳдат ва ризоияти миллӣ аз бузургтарин дастовардҳои даҳсолаи охир дар таърихи миллати куҳанбунёди хеш шиносад» [1,17]. Ҳар он касе, ки гузаштаи хеш, ғояҳои гузаштагони хешро надида мегираду таҳқир менамояд, дар гумон аст, ки ӯ сидқан ғамхори ояндаи Ватани хеш бошад, «ҳар миллат ва ҳар халқ, хоҳ бузург бошад хоҳ хурд, то худро нашиносад, эҳтиром накунад, таърих, фарҳанг ва суннатҳои худро надонаду кадр накунад, ҳеҷ гоҳ дар миёни миллатҳои дигар мақому манзалати шоён пайдо карда наметавонад» [1,16].

Ба пуррагӣ аз даст додани шахсият ва фарҳанг, яке аз омилҳои фоҷиаи халқи тоҷик дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX ба шумор меравад. Ҳоло масъалаи аз ҳама муҳим ин боз ҳам дар сатҳи баланд нигоҳ доштан ва ташаккулу таҳаввули худшиносии миллӣ мебошад. Чунки асри XX бори дигар нишон дод, ки баҳамназдикшавии фарҳанги Шарқу Ғарб омили сулҳу оромӣ дар дунё буда метавонад.

¹ **Адрес для корреспонденции:** Давлиёрова С. – к.филос.н., зав. Отделом магистратуры, аспирантуры и докторантуры Академии наук Республики Таджикистан. 734025, Республика Таджикистан г.Душанбе, ул. Гафурова 30, кв. 40. Индекс: dsafargul@mail.ru тел.: 985294097

Зикр намудан бамаврид аст, ки бомуваффақият анҷом ёфтани чараёни гуфтушуниди байни тоҷикон солҳои 1994-1997 ба инкишофи худшиносии халқи тоҷик ва дигаргунсозиҳои иҷтимоӣ- иқтисодӣ таъсири чуқур расониданд. Ҳодисаҳои мудҳиш ва нобасомони таърихи халқи ҳешро дидан ва онро муҳокима намудан, аз гузашта ва ҳозираи он дарси ибрат гирифтани ба дарки амиқи худшиносию ҳудогоҳии миллӣ оварда мерасонад. Чуноне, ки Усмон И. ва Сатторзода А. дар мақолаи «Зарурати ташаккули андешаи миллӣ» овардаанд: «Дарёфти сулҳу оштии заминаи мусоидеро барои ваҳдати миллӣ омода сохт. Таҳкими ваҳдати миллӣ дар навбати худ ба болоравии худшиносии миллӣ боис гардид. Махсусан, ба болоравии савияи худшиносии миллии тоҷикон сиёсати пешгирифтаи роҳбари давлат - Э.Ш. Раҳмонов мусоидат намуд» [2,22].

Дарача ба дарача поён рафтани ғурури нозарури маҳалгароӣ, бадбинию нобоварӣ омили дар сатҳи баланд гузоштани манфиатҳои миллӣ гардид. Масъалаи таълиму тарбия ва ташаккули инкишофи худшиносии миллӣ бештар диққати муҳаққиқонро ба худ ҷалб намуд, зеро ташаккули худшиносии халқи тоҷик, ки Тоҷикистону тоҷикистониён ҷанги шаҳрвандиро аз сар гузарониданд, яке аз масъалаҳои муҳим ба шумор мерафт. Аз соли 1997 то соли 2010 мутобиқи квотаҳо беш аз ҳашт ҳазор нафар писару духтар ба донишгоҳу донишкадаҳо пазируфта шудаанд.

Тибқи фармони Президенти кишвар аз таърихи 1 октябри соли 2010 барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии ва аспирантҳо стипендияи президентӣ муқаррар гардид. Мутобиқи фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз таърихи 17 феввали соли 2006 ба мақсади тақомули соҳаи маориф, баланд бардошани мақоми муаллим ва ташвиқи кормандони маориф ҷоизаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф таъсис шуд ва мутобиқи ҳамин фармон панҷ ҷоиза, ҳар кадом ба маблағи 2000 доллари амрикоӣ, муқаррар гардид. То имрӯз 14 нафар ба гирифтани ҷоизаи Президенти кишвар мушарраф гаштанд.

Дар даврони истиқлолият масъалаи ташаккули инкишофи худшиносии миллӣ бештар бо шинохти асолати миллӣ, бо таҷлили ҷашнҳои бузурги миллӣ чун 1100-солагии Давлати Сомониён, 2700-солагии китоби муқаддаси «Авасто», бузургдошти 1150 – солагии Одамушуаро устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, ҳазораи «Шоҳнома», 2500-солагии Истаравшан, 2700-солагии Кӯлоб, бузургдошти чехраҳои барҷастаи адабӣ, илмӣ, фарҳангӣ ва сиёсӣ - Борбад, Б.Ғафуров, М.Турсунзода, Нусратулло Махсум, Т.Улчабоев, Шириншо Шотемур ва ҷашнҳои рӯзи истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қаламрави ҷумҳурӣ чараён гирифт. Таҷлили чунин ҷашнвораҳо, гузаронидани конференсияҳои илмӣ - амалӣ, таҳқиқи рисолаҳо, нашри китобу маҷалаҳо барои баланд бардоштани сатҳи худшиносии миллии халқи тоҷик иқдоми бузурге буд, ки барои насли ҷавон ва ҷаҳониён симои тоҷиконро чун як миллати воҳид ва муқаддам, дорои фарҳанги гаронбаҳои тамаддунӣ муаррифӣ намуда тавонистанд. Ба ин маънӣ, суҳанвари мумтози тоҷик Лоик Шералӣ дар шеърӣ «Айнӣ» - и худ бовиқор ва ояндабинона аҳсанти Садриддин Айнӣ гуфта буд, ки моро ба худамон шиносонида тавонист:

Пас аз хокистари хомӯш оташҳо фурузондӣ,
Шарарҳое басо аз сангҳои сард рӯёндӣ,
Сари ғӯри ниёгон машъала афрӯхтӣ аз меҳр,

Аз ин рӯ, ҳамчу машъал дар сари дасти замон мондӣ [8,103].

Ва натиҷаи шуълаҳое, ки устод Айнӣ дар дили мо афрӯхт, хушбахтона ҳамин соҳибистиклолӣ асту оғози ташаккули худшиносии миллати мо дониста шавад, иштибоҳе намеравад.

Пас аз пош хӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ бухрони иқтисодии ҷаҳонӣ, ки таъсири худро ба бозори меҳнати кишвар расонид, масъалаи муайян намудани он ки айни замон Ҷумҳурии Тоҷикистон дар кадом пояи инкишофи таърихӣ мебошад, хеле муҳим буд. Барои муайян намудани давраи инкишофи таърихӣ, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар он қарор дорад, барои ба ҳисоб гирифтани таъсири омилҳои дохилӣ, шаклҳои мушаххаси гузориши роҳҳои ҳалли вазифаҳои дохилӣ - сиёсӣ ва иқтисодии ҷумҳурӣ, таъсири он ба сиёсати берунӣ, таҳлили ҳамаҷонибаи сохтори иҷтимоӣ- иқтисодии халқи тоҷик муҳим аст. Муҳимтарин дастоварҳо дар сохтори иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва сиёсии кишвар тайи солҳои соҳибистиқлолӣ ин ҳали масъалаҳои мактабу маориф, таълиму тарбия, тандурустӣ, рушди иқтисодиёт, амнияти озуқаворӣ, истиқлолияти энергетикӣ ва аз бунбасти коммуникатсионӣ баромадани Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Ҳаёти иҷтимоии аҳоли, тамоюли тағйироти он, дараҷаи баркамолӣ муносибатҳои иҷтимоӣ ба ҳаёти иҷтимоии мамлакат таъсири бузург мерасонад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон намоёндагони 120 халқияту миллатҳо қору фаъолият менамоянд. Миллат яке аз нишондиҳандаҳои муҳимми барӯйхатгирии аҳоли буда, бо масоили марбут ба демография, иҷтимоиёт ва иқтисодиёт вобастагии зич дорад.

Тибқи маълумотҳои барӯйхатгирии аҳоли, ки соли 2000 гузаронида шуда буд, маълум мешавад, ки «тайи 11- сол шумораи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон 20,3% зиёд гардида, аз он ҷумла шумораи тоҷикон ба 1725,3 ҳазор нафар расид, ё ин ки 54,4 %-ро ташкил медиҳад. Дар натиҷа шумораи умумӣ аз 62,3% дар соли 1989 ба 79,9 % дар соли 2000 зиёд гардид» [3,185]. Шумораи умумии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2000 - 6 миллиону 132 ҳазор нафар буд.

Дар таърихи башарият масоили байниҳамдигарии миллатҳо, яке аз масъалаҳои муҳим ва мураккаб ба шумор меравад. Бо сабабҳои дигаргуншавии сохти иҷтимоӣ- сиёсӣ ва иҷтимоӣ - иқтисодӣ шумораи муҳоҷирон аз ҳисоби дигар миллатҳои сокини (маскуни) ҷумҳурӣ низ афзуд. Масалан: «шумораи русҳо 5,7 маротиба, тоторҳо 3,8 маротиба, украинҳо 11,9 маротиба, немисҳо 28,8 маротиба кам гардиданд» [3,183]. Ин камшавӣ вобаста аст ба воқеаҳои солҳои 1990-1995. «...Байни миллату халқиятҳои сокини Тоҷикистон нобаробарӣҳои гуногун зиёданд. Яке нисбатан пеш рафта, дараҷа ва сифати баланди зиндагиро соҳиб гаштааст, дигаре бошад ҳанӯз хело қафо мондааст. Барои таъмини пешрафти ҷамъият ва баланд бардоштани сифати зиндагии аъзоёни ҷамъият зарур аст, ки дар асоси муносибатҳои интегратсионӣ дар байни ҳамаи миллатҳо ва халқиятҳои ҷумҳурӣ аз рӯи ба ҳисоб гирифтани манфиатҳои бозори тарафҳо дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ-ташкилии истеҳсолот, тақсмоти неъматҳои моддию маънавӣ, идорақунӣ, аз худ қардани илму ҳунар ва гайраҳо ҳамкорӣ, дастгирӣ ва ёрии байниҳамдигариро ривочу раванқ диҳанд» [4,26].

Ин самарани талаботҳои афзоянда ба ахбори мушаххас оид ба тамоюли инкишофи сохтори иҷтимоӣ-иқтисодӣ роҷеъ ба назарияи мулоҳизакоронаи он

мебошад. Омӯзиши чараёни тағйиротҳои сохтори иҷтимоӣ – иқтисодӣ, дар ташаккули худшиносии халқи тоҷик ба талаботҳо ва таъмини пурраи чараёни сулҳ, интиҳоби модели роҳҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сиёсӣ, ки ҷумҳурӣ бо ин роҳҳо инкишоф ва тараққи менамояд, вобаста аст. Дигаргунсозии сохтори иҷтимоӣ- иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон қисми таркибӣ ва муҳимми худшиносии миллӣ мебошад. Дар рафти тадқиқоти худ мо омилҳои таъсиррасонро ба сохтори иҷтимоӣ - иқтисодӣ ва таъсири он ба ташаккули худшиносии халқи тоҷикро дида мебароем. Дар ҳақиқат тадқиқи ин масъалаҳо дар чараёни омӯзиш як қатор душвориҳо дорад. Ҷумҳурии Тоҷикистон то аз байн рафтани Иттиҳоди Шӯравӣ яке аз ҷумҳуриҳои сермиллат ба шумор мерафт. Аввалҳои соли 2000 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барӯйхатгирии аҳолии гузаронида шуд. Ин маъракаи дар шароите гузаронида шуда буд, ки ҷумҳурӣ оқибатҳои бухрони иқтисодии саҳту сангинро ҳоло ҳам дарк менамуд. Новобаста аз ҳама гуна душвориҳои иқтисодӣ Тоҷикистон тавонист, аз уҳдаи гузаронидани чунин як маъракаи муҳимми характери иҷтимоӣ- сиёсӣ ва иқтисодидошта мустақилона баромада тавонад.

Ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ дар ҷомеа бо соҳиб шудани мустақилият ва соҳибхитӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон вобастагӣ дорад, зеро ҷумҳурӣ роҳи иқтисодии бозориро интиҳоб намуд. Бо ин мақсад дар иқтисодии мамлакат дигаргунҳои бозорӣ ба вуҷуд омаданд. Вобаста ба ин самаранок истифода намудани рафтор, мафҳумҳо ва муносибатҳо дар иқтисодии бозорӣ, интиҳоби имкониятҳои бозорӣ, зарурияти ба вуҷуд овардани шароитҳо ва заминаҳо барои гузаштан ба муносибатҳои бозоргонӣ, вазифаҳои бозор ва методҳои танзими давлатии иқтисодии бозорӣ тадқиқ шудаанд. «Дар шароити иқтисодии бозоргонӣ барои рушди ҷомеа соҳибкорӣ мавқеи халқунанда дорад. Дар навбати худ корхона ҳамчун объекти ҳуқуқӣ комплекси амволие мебошад, ки барои татбиқи фаолияти соҳибкорӣ истифода мегардад. Бинобар ин ташкил ва идораи корхона дар шароити иқтисодии бозоргонӣ, ки дар он шаклҳои гуногуни корхонаҳо фаъолият мекунанд, хеле муҳим аст»[5,7].

Ҷорӣ намудани барномаи ислоҳоти иқтисодӣ низ бомуваффақият амалӣ шуда истодааст. Дар натиҷаи ин ислоҳот ҷумҳурӣ соҳиби як қатор комёбиҳои ҷиддӣ гардид, ки онҳо бе ягон шубҳа ба баланд бардоштани сатҳи зиндагонии аҳолии Тоҷикистон таъсири мусбӣ доштанду доранд.

Ҷамъият низоми таърихан ташаккулёфтаи фаъолият ва муносибатҳои иҷтимоии одамон, барои дастбӣ ба манфиатҳои фардӣ ва умумӣ, масъулият дар адои нақши иҷтимоӣ ва адолати иҷтимоӣ мебошад. Ҳамаи он тағйиротҳои куллии иҷтимоӣ - иқтисодие, ки тайи солҳои соҳибхитӣҳои ҷумҳурӣ аз соли 1991 то ба имрӯз шуда истодаанд, дар ташаккули инкишофи худшиносии халқи тоҷик таъсири бевоситаи худро мегузоранд. Аммо рушди давлат талаб мекунад, ки чорабиниҳо оид ба ривож додани тараққиёти хоҷагии халқ оид ба баланд бардоштани ҳиссаи сохтори молиявӣ ва пулию қарзӣ, бомуваффақият амалӣ шаванд. Дар ҳудуди ҷумҳурӣ сомонӣ (пул) аз 1 ноябри соли 2000 ҷорӣ гардидааст, озодона ва бемонеа бо асъори хориҷӣ иваз карда мешавад ва баръакс. Муассисаҳо, ташкилотҳои давлатию ғайридавлатӣ, ширкатҳои хориҷӣ иҷозати фаъолият доранд. Шаҳрвандони ҷумҳурӣ метавонанд, пасандози худро дар бонкҳои хориҷӣ нигоҳ доранд. Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад озодона маҳсулоташро содир намояд. Ҳамзамон, «пули миллӣ, яке

аз рукнҳои асосии истиқлолият ва муҳимтарин нишоаи мустақилияти давлат мебошад» [6,86]. Дар амал татбиқ гардидани ин амалҳо аз як тараф агар ба рушди иҷтимоӣ ва иқтисодии мамлакат мусоидат намояд, аз ҷониби дигар он саҳми худро дар ташаккули худшиносии миллӣ мегузорад.

Дар қатори ҷамъбасти комёбиҳо, гузаштан аз пастравии истеҳсолот ба рушди он, таъсис додани иқтисодиёте, ки дар асоси шаклҳои гуногуни моликият амал мекунад, созмон додани инфраструктураи иқтисодӣ, истеҳсолӣ, иҷтимоӣ барои самаранок амалӣ кардани тамоми соҳаҳои хоҷагии халқи ҷумҳурӣ муҳимтарин омил мебошанд. «Ислоҳоти иқтисодӣ вобастааст ба муносибатҳои тағйирёбандаи хусусӣ дар ҷумҳурӣ» [7,135]. ва «яке аз роҳҳои асосии ислоҳоти иқтисодӣ ва баромадан аз бӯҳрони иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ин ташаккули қишрҳои иҷтимоӣ моликияти шахсии соҳибкорон, ки қувваи пешбарандаи иқтисодиёт ба шумор мераванд, мебошад» [7,136]. Муҳимтарин дастоварҳо дар сохтори иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва сиёсии кишвар тайи солҳои соҳибхитёрӣ ин ҳалии масъалаҳои мактабу маориф, таълиму тарбия, тандурустӣ, рушди иқтисодиёт, амнияти озуқаворӣ, истиқлолияти энергетикӣ ва аз бунбасти коммуникатсионӣ баромадани Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Имрӯзҳо Ҷумҳурии Тоҷикистонро тамоми кишварҳои олам медонанду мешиносанд ва ҳамчун узви комилхуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ эътироф менамоянд, «мо бояд ҳаргиз зиракии сиёсиро аз даст надихем, истиқлолияти Ватанамон ва дастовардҳои онро азиз донему ҳифзу амниятро ҳамеша таъмин намоем» [1,16].

Айни замон низ баҳри ташаккул, тараққӣ ва инкишофи худшиносии миллӣ масъалаҳои зиёде ҳастанд. Дар натиҷаи бӯҳронҳои дар ҳаёти иҷтимоӣ - иқтисодии ҷомеа зоҳиршаванда сохтори иҷтимоӣ-иқтисодӣ низ тағйир меёбад. Мураккабии ҷунин ҳолатро мо дар он эҳсос карда метавонем, ки худшиносии миллӣ дар ҷомеаи муосири тоҷик то ҳол танҳо байни табақаи зиёӣ ба дараҷаи нокифоя инкишоф ёфтааст. Ташаккулёбии худшиносии миллии оммаи меҳнаткаш ҳам бисёр суст инкишоф ёфта истодааст ва баъзан умуман ҳис карда намешавад. Тоҷикон миллате мебошанд, ки таҷрибаи ғанию ба худ ҳосил иҷтимоӣ фарҳангӣ- таърихӣ дошта, дар пайдо намудани ҷой ва мавқеи худ дар ҷомеаи ҷаҳонӣ имконияти бештаре доранд. Ҳалли масоили инкишофу тараққии худшиносии миллиро бидуни инкишофи иқтисодиёти миллӣ ҳаллу фасл намудан аз имкон берун аст. Масъалаҳои бо кор таъминкунӣ, муҳоҷират ва шуғли аҳолии ҷумҳурӣ низ бе дарки худшиносии миллӣ ҳалноталаб менамоянд. Ҳамчунин, барои ташаккули муттасилонаи худшиносии миллӣ - баланд бардоштани донишу таҷрибаҳои касбии кормандони соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти миллии кишвар низ хеле мусоидат намуда метавонад.

Таҳқиқи амиқи илмӣ ин масъала имконият медиҳад, ки таъсиргузориҳои тағйиротҳои солҳои охир бавуқӯъомада дар ташаккули худшиносии миллӣ возеҳтару асоснок нишон дода шавад, зеро халқ ташнаи худшиносист ва қадри тавон худро хоҳад шинохт.

Адабиёт

1. Раҳмонов Э. Масъулият дар бораи фардои миллат. - Душанбе: Ирфон, 2003, С.16
2. Масъалаҳои ташаккули идеяи миллӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маводи конференсияи илмӣ-амалӣ, ш. Душанбе, 18 - 19 апрели соли 2006, С.22

3. Население Республики Таджикистан 2000. По итогам переписи 20-27 января 2000г. - Душанбе: Ирфон, - С.183.
4. Рауфӣ А. Асосҳои иқтисодии ваҳдати миллӣ. - Душанбе: Шарқи озод, 1998, С.26
5. Бобоев О. Масъалаи ташкил ва идораи корхона. Душанбе, 2012, С.7
6. Раҳмонов Э. Истиқлолият неъматӣ бебаҳост. Душанбе: Ирфон, 2001, С.86
7. Шоисматуллоев Ш.Таджикистан в зеркале преемственности и смены поколений.- Душанбе: Дониш, 2006, С.135
8. Шерали, Лоик, Куллиёт. Чилди 1. Душанбе: Адиб, 2008, С.103

ДАВЛИЁРОВА С.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ И ФОРМИРОВАНИЕ САМОСОЗНАНИЯ ТАДЖИКСКОГО НАРОДА

Идея национального самосознания позволит поднять уровень социальной, экономической и политической жизни народа. Не познав себя, невозможно достичь социальных и культурных достижений, которые позволят поднять на высокий уровень экономическую и политическую жизнь. Автор статьи пытается глубже взглянуть на проблему формирования самосознания таджикского народа после достижения независимости и подчеркивает, что на этом пути есть множество проблем, решение которых позволит нашей нации достичь успехов в различных сферах. Для формирования национального самосознания важно использовать различные знания.

Ключевые слова: самосознание, формирование таджикского народа, социальная жизнь, экономическая жизнь, местничество, гражданская война, знание, рынок труда, независимость, примирение.

DAVLIYOROVA S.

SOCIAL ECONOMIC TRANSFORMATION AND THE FORMATION OF SELF-AWARENESS OF THE TAJIK PEOPLE

The idea of national identity will raise the level of social, economic and political life of the people. Without self-awareness, it is impossible to achieve social and cultural achievements that will raise the high level of economic and political life. Therefore, the author tries to look deeper into the problem of the formation of self-awareness of the Tajik people after independence, and stresses that in this way there are many issues that will allow our nation to achieve success in various fields. For the formation of national identity is important to use a variety of skills.

Keywords: self-awareness, the formation of the Tajik people, social life, economic life, regionalism, civil war, knowledge, labor, independence and reconciliation.